

Василь Васильович Пагіря: краєзнавець і журналіст

Першого січня 2017 року Василю Пагірі виповнилося б 94 роки. Але незадовго до цієї солідної дати краєзнавці Срібної Землі понесли важку втрату: 24 жовтня 2016 року в місті над Латорицею відійшов у вічність Василь Васильович Пагіря, добре знаний в області й за її межами краєзнавець, дослідник, публіцист, громадський діяч, лауреат літературно-мистецької премії імені В. Гренджі-Донського, журналістської премії імені Й. Терелі, краєзнавчої імені М. Зубрицького, почесний громадянин міста Мукачева автор близько 80-ти книг про відомих і маловідомих діячів та історичні події і явища Карпатського краю. Перестало битися серце особистості, літописця минулого та сучасності Закарпаття, упорядника ряду поетичних збірок, перекладача.

Народився Василь Васильович Пагіря 1 січня 1923 року в гірському селі Щербовець Воловецького району Закарпатської області¹. Сім'я Пагірі була, як і більшість багатодітних сімей горян, бідною, а боротьба за виживання в умовах масового безробіття та безземелля стала надважкою. Василь з ранніх літ мав вроджений потяг до навчання, літератури, поезії й театрального мистецтва. Після закінчення восьми класів народної школи і нетривалої роботи лісорубом у фірмі «Латориця» юнак постав перед вибором: обрати духовну чи театральну освіту. В результаті у 1943 році він пройшов відбірковий конкурс і став артистом Руського народного театру в Ужгороді.

Як неблагонадійного, наприкінці Другої світової війни, активного хлопця угорсько-фашистський окупаційний режим відправив до концтраційних таборів Гельсінгер, Гурре, Гіллерод дислокованих на території Данії². Повернувся Василь додому у переможному 1945 році.

У важкі й голодні повоєнні роки працював у лісовій галузі, заробляючи важкою працею на хліб – майстром лісозаготівель, керівником з

технічних видів роботи Підполозького і Перехрестянького лісопунктів Свалявського ліспромгоспу, помічником лісничого Пашківського лісництва Жденіївського лісгоспу³.

У 1955 році разом з батьками Василь переїхав до міста над Латорицею – Мукачева, де й прожив більшу частину свого тривалого земного шляху. Спочатку він влаштувався на роботу товарознавцем Закарпатської торгово-закупочної бази. Згодом його обрали головою районного комітету профспілки працівників торгівлі.

Середню спеціальну освіту здобув у Хустському лісотехнічному й Мукачівському кооперативному технікумах. У 1968 році успішно закінчив (заочно) філологічний факультет Ужгородського державного (нині – національний) університету. Десять років на громадських засадах працював ректором університету правових знань у місті над Латорицею⁴.

Цілеспрямованість, працьовитість, палке бажання оволодіти знаннями, душевна щедрість, безкорисливість, внутрішня культура – це ті риси, що засвідчують сутність життя й творчості В.В. Пагірі.

¹ Анкета члена Національної спілки краєзнавців України В. В. Пагірі. Особова справа В. В. Пагірі // Поточний архів Закарпатської обласної організації Національної спілки краєзнавців України (ЗОО НСКУ).

² Дочинець Мирослав. Про автора // Пагіря Василь. Я світ узрів під Бескидом...: Сторінки історії. – Ужгород: Карпати, 1993. – С. 225.

³ Хланта Іван. Його життя – приклад для наслідування. До 90-річчя від дня народження // Календар «Просвіти» на 2013 рік. - Ужгород, 2013. – С. 18.

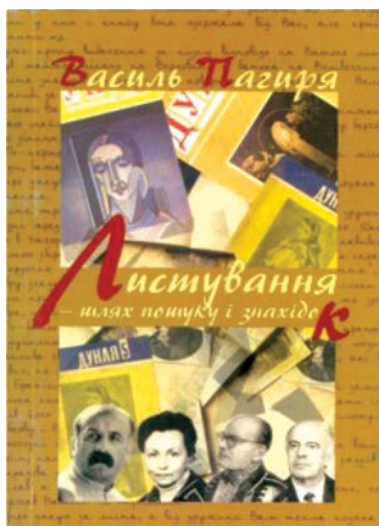
⁴ Дочинець Мирослав. Пагіря Василь // Енциклопедія Мукачева в іменах. – Мукачево: «Карпатська вежа», 2006. – С. 166.

На пенсію Василь Васильович вийшов з посади голови Мукачівського районного комітету профспілки працівників державної торгівлі й споживчої кооперації. В. В. Пагіря удостоєний звання лауреата літературно-мистецької премії імені В. Гренджі-Донського, журналістської премії імені Й. Терелі, красназнавчої імені М. Зубрицького. Член Спілки письменників Бойківщини. Був обраний почесним громадянином міста Мукачева.

У галузі літератури Василь Пагіря заявив про себе у нелегкі воєнні роки, опублікувавши перший вірш у 1941 році в місцевій газеті «Карпаторусский голос». Твори письменника-початківця згодом друкувалися у збірниках «Віщий вогонь», «Перша зустріч», «Новоліття», «Відлуння» й «Сміховинки». Поезії В. В. Пагірі друкувалися в районних, обласних та республіканських газетах і журналах, зокрема, – «Перець», «Україна», а також журналах «Дружно вперед», «Дукля», альманахах «Карпати», «Народний календар», що виходили в Пряшеві (Чехословаччина).

В. В. Пагіря відомий і як новеліст. Багато новел було опубліковано ним у «Літературній газеті», газеті «Літературна Україна», журналах «Вітчизна», «Україна» та за кордоном: у канадських газетах «Українське життя», «Життя і Слово», в журналі «Наш голос», у США – в газетах «Америка» і «Свобода», у лондонському журналі «Визвольний шлях», в угорській газеті «Непсодобшаг» і журналі «Будапешт». Він є автором книг: «Я світ узрів під Beskidom...», «Відлуння Карпат», «Монастирі Закарпаття» та ін. У вступному слові до книги «Я світ узрів під Beskidom...», автор, зокрема, писав: «Пропоновані читачеві сторінки історії – це не тільки нариси про визначних культурних діячів Закарпаття. Це і матеріали про музей Легоцького, про Підгорянський обеліск, про «Верховинську акцію Егана», про фільм «Корятович». Не оминаємо ми і призабутих художників – наших земляків, які теж залишили по собі добру пам'ять. Про великих душею людей ця книга»⁵.

Крім близько 80 книг, у покажчику, підготовленому І. В. Хлантою, що вийшов у 2006 році під назвою «Пошуки та знахідки Василя Пагірі», зазначено 1 596 статей, нарисів та рецензій, що належать перу В. В. Пагірі. Звичайно, за десять років, що минули після видання покажчика, кількість його публікацій суттєво збільшилася, а тому було б доцільно укласти повний покажчик.

Велику, основну групу творчої спадщини Василя Васильовича Пагірі становлять праці, присвячені історії Закарпаття: «Боржавське відлуння», «Верхні Ворота», «Історія міста над Латорицею», «Мукачево», «Село під Beskidom». До другої групи належать книги релігійно-церковної тематики: «Архімандрит о. Василій Пронін», «Єрусалимська трагедія», «Монастирі Закарпаття», «Світочі Карпатського краю». До третьої групи віднесемо нариси про видатних діячів Закарпаття: «Енциклопедія Мукачева в іменах», «Закарпатці у діаспорі: нариси про закарпатських емігрантів», «Літописець рідного краю», «Співець Закарпаття», «Синевирський партизан», «Тернистий шлях поета» та ін. Нариси «Закарпатці в діаспорі» розповідають про земляків, які проживають на чужині, а «Закарпатці в Києві» та «Від Карпат – до Дніпра» про столичних закарпатців. Особливо слід назвати нариси про старійшин міста Мукачева, об'єднаних в книзі «Старійшини» (2001). Нариси розповідають про визначних мукачівців, їх життєвий і творчий шлях. Четверта група включає збірники статей, нарисів, рецензій і есе, що публікувалися в пресі: «Відлуння минулого й сучасного», «Народжені для творення історії», «Оглядаючись на пройдене», «Я син Карпат і України» та ін. П'ята група – поезії й романи: «Де шумлять смереки», «Лісові троянди» та ін.

З 1981 року В. В. Пагіря досліджував і публікував матеріали про долю великого угорського поета Шандора Петефі, доводячи, що він у 1849 році потрапив у російський полон і був вивезений до Сибіру. Там, на думку, В. В. Пагірі, поет жив і помер у місті Баргузині у 1856 році. Важ-

ко

⁵ Пагіря Василь. Я світ узрів під Beskidom. ...: Сторінки історії. – Ужгород: Карпати, 1993. – С. 6.

ливо зазначити, що автор був учасником міжнародної антропологічної експедиції, яка стверджує, що 17 липня 1989 року знайшла на старому Баргузинському кладовищі останки Ш. Петефі. У 1990 році в обласній молодіжній газеті «Молодь Закарпаття» В. В. Пагіря опублікував уривки рукопису документальної повісті про пошук останків угорського поета під назвою «Тасмна людина», а в 1998 році документальна повість вийшла окремою книгою у двох томах під назвою «Загадковий Петрович».

За влучним висловом письменника М. Дочинця В. Пагіря був «зв'язковим культур» – перекладав Олександра Блока, Бориса Пастернака, Анну Ахматову, Марину Цветаєву, Яна Неруду, Кайсина Кулієва.

Феноменальну працездатність цієї людини важко збагнути. Так, незадовго до відходу у вічність, у липні 2016 року, Василь Васильович Пагіря у співавторстві з поетом, головою літературного об'єднання «Рідне слово», лауреатом літературної премії ім. Ю. Мейгеша Михайлом Шушкевичем виступив упорядником книги

«Мукачево. Ліричний портрет». колективної збірки творів поетів міста над Латорицею. У збірці представлено 139 творів 41 поета різного віку.

Уся творчість Василя Васильовича відзначається глибокими знаннями, шанобою й любов'ю до рідного краю. Його книги активно використовуються науковцями, викладачами вищих і середніх спеціальних навчальних закладів, вчителями, студентами і школярами. Більше 20 віршів автора покладено на музику композиторами Закарпаття, Львова, Києва

Незважаючи на вік, продовжував готувати до видання книжку нарисів про 500 відомих закарпатців. На жаль, задум реалізувати не встиг.

У ході декількох зустрічей з Василем Васильовичем автор цих рядків обговорював питання щодо створення і передачу на зберігання до Державного архіву Закарпатської області його особистого фонду. Ця домовленість має буде виконана задля якнайліпшого збереження пам'яті про письменника, відомого краєзнавця Закарпаття.